

Grundlovstale Knebel 2016

Af Nadia Kløvedal Reich

Så er det igen blevet dagen hvor vi skal fejre vores grundlov og vi som folk minder os selv og hinanden om hvad det er for et fundament, vi har bygget vores land på og hvorfor det er så vigtigt til stadighed, at have en levende dialog om de værdier som det fundament bygger på.

Som repræsentant for den danske folkehøjskole ligger det mit hjerte nært, at vi har lyst til at bruge det demokrati som er så væsentligt et omdrejningspunkt for måden hvor på vi regere vores land. Men forudsætningerne for at leve i et demokrati er ikke statiske, de er ikke givne og de er ikke bare til stede når vi skal bruge dem. Som alt andet der virkelig betyder noget for os i livet, åndslivet eller kærlighedslivet, skal de værdimæssige forudsætninger for demokratiet have opmærksomhed, de skal gødes og vandes og de skal til stadighed være genstand for debat og engagement, for at vi kan bryste os af at have et levende demokrati.

Men hvad er de forudsætningerne da, jo ud over en række grundlovfæstede privilegier som vores grundlov sikrer os i dag, er forudsætninger som sagt af værdimæssig karakter. Desværre befinder vi os i disse år i en situation, hvor vi bruger for lidt tid på at tale om de grundlæggende værdier, så dagen i dag kan passende være genstand for en dialog omkring denne forsømmelse.

En af de væsentlige grundværdier i demokratiet er **Forståelsen for hinandens forskellighed**, det viste Grundtvig. Han lærte os, at forståelsen for hinandens forskellighed gik gennem sproget og erkendelsen. For ham var almen oplysning, folkelig oplysning og ikke mindst livsoplysning grundlaget. I det delte klasesamfund der kendetegnede hans tid, var en skole for livet, hvor alle samfundsklasser kunne mødes, som I ved, en kongstanke.

Men hvordan går det med Forståelse for hinandens forskellighed - da jeg var barn gik jeg i en helt almindelig folkeskole og vi var, skal jeg hilse at sige, en broget skare. Der var Anne-Mette, der levede alene med sin alkoholiserede far og som vi altid delte madpakken med. Der var Mazabaz den 8 bror i en pakistansk indvandre familie, som elskede forårsruller med svinekød, men det var hemmeligt, vi måtte ikke fortælle det til hans forældre og der var Mette hvis mor var stadsarkitekt, i hendes familie stiftede vi bekendtskab med PH lamper og elipseborde. Og selvom jeg i starten ikke kunne lide at samle flaskerne fra bordet i Anne-mettes stue og rydde op efter hendes fars nattelige udskejelser for

at få morgenmad, blev det klart for mig, at det havde en stor betydning for min legekammerat at jeg hjalp hende. Men hvad vigtigst var, det gav mig en følelse af at gøre en forskel. Jeg blev klogere på livet og forstod at der var mange måder at leve det på, mange skabeloner for liv og de alle havde deres styrker og svagheder. Med andre ord var forudsætningen for et møde på tværs af samfundet tilstede og tilgængeligt i min barndom. Noget af det jeg mødet under vejs brød jeg mig ikke om, men med tiden kom jeg til at holde af det.

Som Grundtvig så klogt siger
Og han har aldrig levet
Som klog på det er blevet
Han først ej havde kjær.

Hvad er det han siger, jo han siger at vi først lever i det øjeblik vi giver os i kast med at forstå det vi ikke umiddelbart har kjær, for når vi forsøger at forstå det, udfolder livet sig. Jeg brød mig ikke om alkoholikerhjemmet men livet udfoldede sig lige der mellem Annemette og jeg fordi jeg mærkede at jeg kunne gøre en forskel. Det var en stor gave – for mig.

Den gave er det desværre blevet meget sværere at få i dag. Det er et paradoks at vi i dag taler om inklusion, samtidig med at vores børn bliver mere mere polariserede i karaktersystemer og diagnoser. Politikere der skulle stå vagt om solidaritet sender deres børn på privatskole. Den teknologiske udvikling og brugen af internettet deler os ind i segmenter og algoritmer sørger for, at vi får mere af det vi godt kan lide men aldrig bliver præsenteret for noget vi ikke vist vi gerne ville lære at kende.

Med andre ord, det går desværre den forkerte vej med vores forståelse af hinandens forskellighed eller rette sagt, vi er mere end nogen sinde klar over hinandens forskellighed, med vores nysgerrighed på at forstå forskelligheden og bruge den konstruktivt i en levende dialog er blevet fattigere. Så kunne man sige, er det ikke ligegyldigt, det delte samfund er et udmærket samfund.

Til det vil jeg sige, den dag vores nysgerrigheden for hinanden forskellighed mindskes, mindskes forudsætningen for et levende demokrati, demokrati handler i sin grundessens om at finde ideer til løsninger der imødekommer så mange hensyn som muligt og dette er kun muligt hvis vi vedblivende er nysgerrige på hvordan vi kan mødes på trods af vores forskellighed. Og erkende at der i dette møde er en helt unik mulighed for at bidrage med noget i

hinandens liv. Dette bringer mig videre til en anden grundlæggende værdi i demokratiet.

Lysten til at bidrage til hinandens liv

I min familie har vi stole traditioner for stærke kvinder og en af vores formødre har en særlig historie. Tipoldemor Marie havde i 1915 fået sin stemmeret, et privilegium hun havde meget kært. Marie var gift med Christian som var fjordfisker, de havde 8 børn den mindste var 9 måneder. En tidlig morgen tog Christian ned til båden for at tage ud og fiske. Det var en frostklar April morgen og bådbroen var glat. Skæbnen ville at tipoldefar Christian gled og slog hoved i broen og faldt i det kolde vand, han døde på stedet. Tilbage stod Marie alene tilbage med 8 børn og uden forsørgelsesgrundlag. Marie gik op på kommunekontoret for at få hjælp, her blev det klart for hende at kommunekontoret ønskede at hjælpe hende i den vanskelige situation, men der blot var den lille hage ved det, at hun ville miste den stemmeret hun have fået 7 år forinden. Vores topoldemor Marie vendte da om på hælen - at miste sin stemmeret kunne ikke komme på tale, til gengæld kom oldemor Grete, som alle sine søskende op og tjene på Sønderborg slot ved indgåelsen af det 7 årig og med hjælp fra landsbybonden og andre generøse familier lykkes det Marie at opfostre sin familie uden at miste sin stemmeret.

Se her kan man tale om at værne om sin grundlovssikrede rettigheder. Men det er også historien om værdighed, om evnen til at ville klare sig selv, og et landsby samfund der træder til. Endelig er det historien om hvordan demokratiske rettigheder dengang knyttede sig til evnen til at yde. I dag er vi så heldige, at alle har stemmeret i vores land også folk på socialhjælp, selvom dette ikke er grundlovsikret, men bestemt af folketetinget.

Men hvordan står det til med forholdet mellem at bidrage til fælleskabet overfor kravet om at modtage? I disse år ser vi en øget polarisering mellem dem der yder og dem der modtager. Vi lever i en tid hvor velfærdsstaten er under pres, hvor der bliver stillet spørgsmålstejn ved motiverne for at modtage fra fælleskabet. Lysten til at bidrage til hinandens liv, er således også kommet under pres. Nogen vil sige, at det er fordi vi med velfærdsstaten er kommet for langt væk fra den personlige ansvarlighed og engagementet. Efterhånden som statens professionelle institutioner har overtaget familiens og civilsamfundets funktioner, er der sket noget med danskernes forhold til fælleskabet. Den forpligtigende relation til familien og lokalsamfundet er skiftet ud med et anonymt fælleskab der er afhængigt af statens institutioner.

Det moderne menneske har afskaffet skammen der som kollektivt fænomen knytter sig til den forpligtende relation der ligger i familien eller i lokalsamfundet og individualiseret ansvaret i en afhængighed af et anonymt fælleskab nemlig velfærdsstaten.

Og hvad er så prisen? I Maries tid var det tab af en grundlovsikret rettighed, men hvad med i dag? er prisen et tab af værdighed? Den etiske fordring, altså det enkelte menneskes evne til at handle etisk forsvarligt når det kommer til at anvende fællesskabets goder, der ligger til grund for velfærdsstaten, er under pres. Nogen vil gerne yde med forbeholder sig ret til at mistænkeliggøre dem der nyder godt af det.

Den udvikling er farlig for demokratiet, for forholdet mellem de mennesker der er så heldige at kunne bidrage til fællesskassen overfor dem der er afhængige af den polariseres. Vi skal til alle tider understøtte det personlige engagement og skabe grundlag for at personlig ansvarlighed og værdighed er bærende elementer, men vi skal passe på det ikke betyder, at vi ikke tager os af dem der ikke kan selv og vi skal passe på ikke at tillægge dem der ikke kan selv motiver de ikke har, nemlig at snyde fællesskabet. I det øjeblik vi ikke har tillid til hinandens ordentlige motiver og gode hensigter, har vi mistet en af grundværdier i demokratiet.

Dermed ikke sagt at den etiske fordring, ikke kan blive bedre. Det har vi massere eksempler på. Klimaforandringer, finansspekulationer uden hensyn til de langsigtede konsekvenser, boligbobler og dovne Robert taler sit helt tydelige sprog. Og det føre mig til tilliden til vores folkevalgte politikere.

Tilliden til vores folkevalgte politikere er jo demokratiets kerne. Vi har på det seneste haft flere sager der udfordre den tillid. Hvad skyldes det? Er det den komplekse verden vi lever i? Er det pressens forenkede gengivelse af samme? Er det kvaliteten af de mennesker der føler sig kaldet til at varetage dette ærefulde hverv? Svaret er sikkert et sted midt i mellem.

En af de store sager der har verseret på det seneste er Dong sagen. En sag der ikke just har øget tilliden til vores politikere . Dong sagen handler om mødet mellem demokratiets repræsentanter og det kapitalistiske systems finansielle dynamikker, som vores verdensøkonomi bygger på. Et system der på mange måder udfordre den grundlæggende tanke om, at vi som folk overhoved kan udstikke retningslinjerne for den vej verden går.

Værdien af en virksomhed, værdien af Nordsøolien, værdien på det hus vi bor i, er dikteret af langt større kræfter end dem vi har indflydelse på. Den er dikteret af et finansielt system der bygger på evnen til at få marked til at tro på en given værdiansættelse. Goldman Sachs er specialister til at købe virksomheder, booste værdien af dem og skille sig af med dem igen. Det er de dynamikker hele vores finansielle system er bygget op på. Når Dong aktien pludselig er så meget mere værd er det fordi den ud fra nogle investeringsparametre er blevet boostet.

Dong er ligesom grundlaget for den finansielle krise vi har været igennem de sidste 8 år eksempel på værdiansættelser der ændre sig dramatisk over kort tid. Det kan være svært at gennemskue de værdiansættelser. Der er tale om et finansielt system der snylter på kapitalismen og skaber kunstige værdibobler som de fleste af os har taget del i gennem hushandler, investeringselskaber og pensionsopsparinger. Et finansielt system der efter min mening er underlagt for lidt demokratisk kontrol. Så kan man sige kapitalisme er nu engang den bedste måde at drive verdensøkonomien på. Men hvis den demokratiske kontrol sættes ud af kraft mister demokratiet sin mening, politikere kommer, fordi de reelt ikke styre værdiansættelserne i vores samfund, til at fremstå som uvederhæftige mennesker, vi ikke kan have tillid til.

Verden er blevet global og de problemer vi står overfor rækker langt ud over os selv. Det bliver sværere og sværere for den enkelte at gennemskue konsekvenserne. Ligesom de finansielle markedskræfter er en udfordring for vores demokrati. Har det sidste år været en stor udfordring for vores land, de store folkevandringer fra Mellemøsten har rystet os og andre nationer i Europa. "Vi er pludselig blevet invaderet af mennesker, der truer grundværdierne i det danske samfund" vil nogen sige, andre vil sige "Det er mennesker i nød, vi har pligt til at tage os af dem og vi kan få stor gavn af det de på sigt kan bidrage med".

Det triste er ikke forskelligheden i disse synspunkter, men den måde repræsentanterne fra de forskellige synspunkter dæmonisere hinandens motiver. Den måde pressen vælger at servere modsætningerne på som en uløselig konflikt der fremstiller repræsentanterne som naive humanistiske lalle hoveder der tror vi kan rede hele verden eller protektionistiske nationalister med et manglende humanistisk livssyn. I stedet for at være nysgerrige på de forskellige synspunkter, med det mål at blive klogere.

Kunne vi i stedet spørge hvorfor er vi bekymrede, er det fordi det truer den verden vi kender? Er det fordi det truer den velfærd vi har sparet op til os selv? Er det fordi vi er så usikre på vores tro? vores værdier? og vores frihed? En frihed der har skabt 1.2 millioner enlige husstande i Danmark?

Er vi bange for hvad der kan ske når vi lukker fremmede ind med stærk tro og stolte familietraditioner, som vi oven i købet skal forsørge? For hvad tror vi selv på? Hvad betyder noget for os?

Hvorfor er det ikke det vi taler om, I stedet for at slynge kvoter af flygtninge i hoved på hinanden og dæmonisere hinandens motiver og magtesløshed overfor en humanitær katastrofe.

Hvorfor taler vi ikke om hvordan vores folkekirke kan ruste os til mødet med det fremmede? Hvorfor taler vi ikke om hvordan vi lærer flygtninge at velfærd i højere grad bygger på glæden ved at bidrage end ønsket om at modtage. Vi kan ikke bare lukke alle ind, men lad os tale om hvordan vi gerne vil lukke dem ind vi lukker ind. Lad os vise os selv og flygtningene at meget forskellige udgangspunkter er en berigelse og ikke en forhindring der ikke kan overkommes.

Og her begynder jeg at nærmere mig det grundlæggende budskab jeg har med i dag. Løsningen på de udfordringer vi står overfor, starter et vigtigt sted. Det starter med at vi tale om dem i et levende og undersøgende miljø, hvor lysten og evnen til at lytte til hinanden er en dyd, hvor vi ikke nødvendigvis er LIGE, men taler som ligeværdige mennesker til hinanden.

Det er netop nu, hvor de værdierne der er fundamentet for demokratiet er under pres, at vi skal holde fast og det starter med os selv.

Som Grundtvig sagde -Intet menneske begriber sin bevidsthed men forfiner sig selv i den som en gåde. Lad os forfine os i vores bevidsthed og blive en bedre udgave af os selv.

Lad os tale om hvordan vi skaber forståelse for forskellighed så vi undgår et delt Danmark mellem rig og fattig og land og by, der ikke længere respekterer hinanden. Lad os tale om hvordan vi handler etisk forsvarligt når vi anvender de fælles goder, hvad enten det handler om klimaet eller livslang forsørgelse og lad os tale om hvordan vi i højere grad får skabt tillid til de mennesker vi har valgt til at varetage fremtiden for den borgede forsamling der udgøre det danske folk.

Tillykke med vores grundlov og gå ud og gør de grundlovsikrede rettigheder levende og betydningsfulde.

Fortsat god grundlovsdag.